

İLİM EHLİNİN FAZİLETİ

Fazilet Neşriyat Yayınları / 231

İLİM EHLİNİN FAZİLETİ

Hazırlayan

Fazilet Neşriyat Araştırma Heyeti

Grafik - Tasarım

Çamlıca Grafik Servisi

Baskı ve Cilt

Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş.

Matbaa Sertifika No: 46592

ISBN

978-625-8027-80-8

Baskı

İstanbul, 2025

İrtibat

Bağlar Mah. Mimar Sinan Cad.

No: 54 Güneşli - Bağcılar / İSTANBUL

Tel: 0212 657 88 00

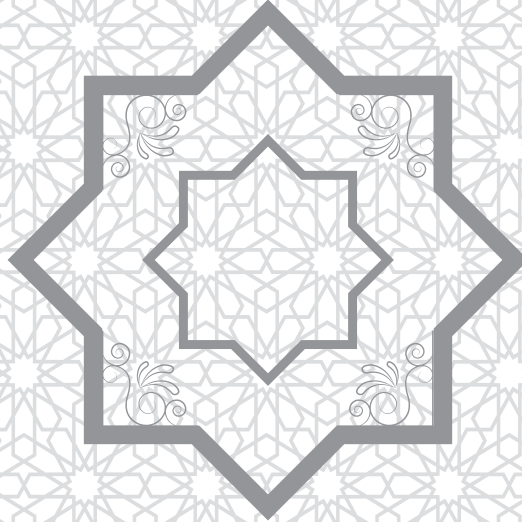
www.fazilet.com.tr

bilgi@fazilet.com.tr

© Bu eserin bütün yayın hakları Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş.'ye aittir.

Fazilet Neşriyat bir Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş. markasıdır.

İLİM EHLİNİN FAZİLETİ

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	9
1. İLMİN FAZİLETİ	13
A. İLMİN FAZİLETİNE DAİR ÂYET-İ KERİMELER	16
B. İLMİN FAZİLETİNE DAİR HADİS-İ ŞERİFLER	18
C- İLİM NEDİR	23
İlmin Faydalı Olanını Öğrenmek	26
Öğrenilmesi Farz Olan İlimler	29
İlim, Peygamberlerin Mirasıdır	32
İlim, Kişinin İzzet ve Şerefini Artırır	34
İlim, Kişiyi Devrin Fitne ve Zararlarından Muhafaza Eder	37
D. İLMİN GÂYESİ	39
İlim Talep Etmekte Niyet Ne Olmalıdır	40
Sahih ve Sâlih Amel İçin İlim Lâzımdır	41
E- İLMİN FAZİLETİ HAKKINDA ASHÂB-I KİRÂM'IN, TÂBİİN'İN VE DİĞER BÜYÜK ZÂTLARIN SÖZLERİ	43
İlim Tahsili, İyi Bir Din ve İrâde Terbiyesi Sağlamalıdır	49
2- İLİM ÖĞRENMENİN VE ÖĞRETMENİN FAZİLETİ	53
A. İLİM ÖĞRENMENİN VE ÖĞRETMENİN FAZİLETİNE DAİR ÂYET-İ KERİMELER	56
B. İLİM ÖĞRENMENİN VE ÖĞRETMENİN FAZİLETİNE DAİR HADİS-İ ŞERİFLER	59
C- İLİM ÖĞRENMENİN EHEMMİYETİ VE FAZİLETİ	66
İlim Ailede Başlar	68
Çocuklara İlim Öğretmenin Ehemmiyeti	70
İlim, Çocukluk ve Gençlik Devresinde Öğrenilmelidir	75
Çocuğuna İlim ve Terbiye Öğreten Anne-Babanın Alacağı Ecir	78
Talebe, Ailesine Şefâat Eder	80
İlim Talebesi Yeryüzünün Temînâtıdır	83
Allâhü Teâlâ, İlim Ehlinin Rızıkına Kefildir	84

Dînî İlimleri Tahsîl Eden Talebeler, Ashâb-ı Suffe'nin Devamıdır	87
İlim İçin Yolculuğun, Gayret ve Sabrın Fazileti.....	89
İlim Talebesine Düşen Bazı Vazifeler	95
Bir Çocuğun Öğrenmesi Gereken Hayat Düsturları	98
İlmin Sonu Yoktur.....	118
İlimsiz Kalmanın Mazereti Yoktur	119
İlimden Mahrum Kalmanın (Cehâletin) Kötülüğü.....	121
D- İLİM ÖĞRETMENİN EHEMMİYETİ VE FAZİLETİ	124
Âlimler Peygamberlerin Vârisleridir	128
Âlimin Âbid Üzerine Fazileti	129
E- İLİM KİMDEN ÖĞRENİLİR?	132
İlim Kendi Kendine Öğrenilmez	139
İlim Ehli İçin Maneviyatın Lüzumu.....	140
Dînî Talim ve Terbiye Müesseselerinin Gayesi.....	146
Dînî Müesseselerde Okutulan Kitaplar	150
Kitap Okumakta Hassâs Olmalıdır	152
3- İLİM EHLİNE YARDIMCI OLMANIN, ONLARI SEVMENİN VE	
ONLARA YAKIN OLMANIN FAZİLETİ	155
A- İLİM EHLİNE YARDIMDA VE	
İKRAMDA BULUNMANIN FAZİLETİ	155
Zekâtın Verileceği En Faziletli Yer İlim Talebeleridir	161
B- İLİM EHLİNİ SEVMENİN VE	
ONLARA YAKIN OLMANIN FAZİLETİ	165
Talebeye Vesile Olmanın Fazileti	175
4- KISSALAR	179
İlim Ehlinin Allâhü Teâlâ İndindeki Derecesi.....	179
Hakîkî Din Âlimlerini Sevmenin Faydası	181
Hoca'ya Hizmetin Ehemmiyeti	182
İlme Hizmetin Mükâfâtı	183
İlmin Aslı ve Esasını Öğrenmek	184
Fatih Sultan Mehmed Han'ın İlme Hizmetleri.....	185
Boş Vakitlerini İlme Ayır!.....	186
İlmin Başı Acı, Sonu Baldan Tatlıdır	186
Bir Kırâat Âliminin İlim Gayreti.....	189
Tükenmeyen Nehir: İlim	190
Gayret ve Himmet	191

Sipahilikten Şeyhülislâmlığa.....	193
Küçük Hattât	194
Bilenle Bilmeyen Bir Olur Mu?	196
“İlim Rütbesi En Yüce Rütbedir”	197
İlmi Olmayana Güven Olmaz.....	198
İlim, Sahibini Yüceltir.....	199
Âlimlere Hürmet.....	201
İlim, Kıyamete Kadar Kaybolmaz.....	201
Gece Ordusu	202
Dilenci Kılığında İlim Tahsili	203
Gayret ve Himmet	205
İlmin Yücelttiği Bir Köle	206
Öğrendiğinle O Anda Amel Et!	207
Osmanlı’da Sıbyan Mektepleri	208
Yavuz Sultan Selim Han’ın Çamurlu Kaftanı	210
İlim Tâlibi Olmak.....	211
Âlim, İnsanları İdâre Etmeyi Bilmeli	213
İlimle Meşgul Ol!	214
Allâhü Teâlâ’dan En Çok Âlimler Korkar.....	215
Âlime Hürmet	216
İlim Öğretene ve Öğrenene Dua.....	217
İlim Uğrunda Harcanan Mal Zâyi Olmaz.....	218
İlim Yolunda Bir İbret.....	220
Hikmet Sahibi Çocuk	222
Yakîn Sahibi Çocuk.....	223
Dualar ve Okunan Kur’ân-ı Kerîmler Ölülere Ulaşır.....	225
Hayattakilerin Ölülere Hediyeleyeri	226
Cenâb-ı Hak Dilediğini Dilediği Gibi Hidâyete Erdirir	227
Mânevî İlim Tahsîli	228
Tevazunun Zirvesi	230
Üç Şey Olmadan Kitaplar Fayda Vermez.....	232
Emîr Timur’un Maneviyat Ehline Hürmeti.....	232
En Büyük Mükâfatın Sahipleri	233
Nâbî’nin Hayriye İsimli Eserinden	234
KAYNAKLAR	235

TAKDİM

Hamd ve senâ, bütün âlemleri ilmi ile ihâta etmiş olan ve hiçbir şey ilminden gizli kalmayan Cenâb-ı Hak Hazretlerine mahsustur.

Salât ve selâm, evvelkilerin ve sonrakilerin ilmi kendisine verilmiş olan Sevgili Peygamber Efendimiz Muhammed Mustafâ sallallâhü aleyhi ve sellem'e ve onun risâletini, emânetini bizlere ulaştıran, İslâm'ın izzetini, cihânın her tarafına yayan ve bu yolda canlarını, mallarını bezledip ailelerinden, evlatlarından uzak kalan mübârek Âl ve Ashâb'ı üzerine olsun.

İlk emri “oku” olan yüce kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'in pek çok âyet-i kerîmesinde, ilmin fazileti ve bilenlerin bilmeyenler üzerine üstünlüğünden bahsedilmiştir. Zümer Sûresi'nin 9. âyet-i kerîmesinde -meâlen-: “(Yâ Muhammed) **de ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler müsâvî (denk) olur mu?...**” buyurulmuştur. Burada Allâhü Teâlâ'nın birliğini, kudret ve azametini bilip kulluk vazifelerini öğrenerek yerine getirenler ile böyle bir meziyete sahip olmayanların aynı mertebede, aynı fazilette bulunamayacağına işaret vardır.

Peygamber Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem'in, ilmin fazileti ve ilim tahsîline teşvik husûsunda birçok hadîs-i şerîfleri vardır. Bu husûsta her Müslümana düşen birtakım vazifeler olduğunu da bildirmişlerdir:

“İlmi öğreniniz ve onu insanlara öğretiniz.”¹

¹ Sünen-i Dârimî, Hadîs-i şerîf no: 227.

“Ya âlim ol veya talebe ol veya dinleyen ol veyahut bunları seven ol. Beşincisi olma, yoksa helâk olursun.”² buyurmuşlardır.

O hâlde o yüce peygamberin ümmetine layık olan da, beşikten mezara kadar ilim talep edip, bütün insanların dünyevî ve uhrevî kurtuluşu, saâdet ve selâmeti için büyük gayret göstermektir.

İmâm Gazâlî rahimehullâh buyurdu ki:

“Yiyecek, içecek ve lüzumlu olan ilaçlar verilmediği zaman hasta, öldüğü gibi, üç gün ilim ve hikmetten mahrum kaldığı zaman da kalpler ölür. Çünkü cesedin gıdası yemek içmek olduğu gibi kalbin gıdası da ilim ve hikmettir, kalbin hayatı bunlar ile devam eder. Kim ilimden mahrum ise onun kalbi hastadır. Bu hâlinin farkında da olamaz. Zira ilimden mahrum kalan kimseler, nefesine ve hevâsına tâbi olur ve nefsinin arzuları peşinden koşar; ilim sahibi olmadığı için faydasız şeylerle uğraşmaktan kendini alamaz; kıymetli ömrünü zayi eder.

Ölüm başına gelip, perdeler kaldırıldığı vakit, büyük elem duyar, gafletle geçirdiği günlerden dolayı nihâyetsiz pişmanlıklara düşer.”³

Fakat ilim süsüyle süslenmiş olanın ilmi, hevâsına mâni olup, nefsânî ve zararlı arzularını söküp atarak onu, hak ve doğru yola sevk eder.⁴

Allâhü Teâlâ’nın emrine itâat ve ona ibâdet, ilimle mümkün olduğu gibi, Allâhü Teâlâ ve vahdâniyeti (birliği) de ilimle bilinir. İlim, aklın rehberidir. Sahibini, dünyâda en yüksek makamlara yükselttiği gibi, âhirette de iyilere yoldaş kılar. İlme dair bir mevzuu tefekkür etmek, nâfile oruca; müzâkeresi, nâfile

² Müsnedü’l-Bezzâr, Hadîs-i şerîf no: 3626.

³ İmâm Gazâlî, İhyâü Ulûmî’-d-Dîn, c. 1, s. 7.

⁴ Sühreverdî, Nehcü’s-Sülûk, s. 8.

namaza denktir. İlim sayesinde, sıla-i rahim yapılır; akrabanın hakkı ödenir. İlim ancak bahtiyarlara nasip olur.

Bu sebeple Fakîh Ebulleys Semerkandî rahimehullâh Hazretleri şöyle buyurdu:

Her Müslümanın, ilmihâlini ve İslâm ahlâk ve âdâbını öğrenmesi lâzımdır. Öğrendiği az bile olsa, onlar çok ve kıymetlidir. Zira bir kimse, ilim ve edepten bir kelime bile öğrense bu, bilmeyenler üzerine ona fazilet kazandırır. Hazret-i Ali kerremallâhü vecheh şöyle buyurmuştur: “Her şey için bir kıymet ve değer vardır. İnsanın kıymeti de ilmi ve güzel ahlâkıdır.”⁵

Binâenaleyh Ehl-i Sünnet mezhebini ve îtikâdını ehlinden öğrenip inandıktan sonra, sâlih amel işleyecek, kötü huylardan ve dinimizin yasakladığı şeylerden sakınacak, güzel ahlâk ile ahlâklanacak kadar ilim sahibi olmak, erkek, kadın bütün Müslümanlara lâzımdır. Her Müslüman, eşine, çoluk çocuğuna ve emri altındakilere ilmihâlini öğretip, onları dine uymayan şeylerden korumalıdır.⁶

Bu eserimizde, ilmin, ilim ehlinin ve bu uğurda gayret gösteren, onlara yardım edenlerin faziletine dair âyet-i kerîmeler, hadîs-i şerîfler, büyük zatların sözleri ve muteber kitaplardan alınan malumatlar bir araya getirildi. Son kısma da bu husûslarla alakalı kıssalar ilave edildi.

Müslümanların ve bütün insanların dünveyî ve uhrevî kurtuluşu, “Beşikten mezara kadar ilim öğreniniz.” hadîs-i şerîfinde buyurulduğu üzere faydalı ilim öğrenip onunla amel etmek ve başkalarına da öğretmekle olur.

⁵ Semerkandî, Bostânü'l-Ârifîn, s. 303.

⁶ İmâm Birgivî, Vasiyetnâme, s. 24.

Ehl-i küfrün ve ehli bid'atin şiddetli hücumlarından Ümmet-i Muhammed'in evladının muhafazası; onların itikâdının, amel ve ahlâkının emniyet altına alınması, Ehl-i Sünnet esaslarını, ilmihâl bilgilerini öğrenmelerine bağlıdır. Nefsin ve ehli bid'atin ipine değil de Allâhü Teâlâ'nın ipine sımsıkı sarılması, bunun için de dinine ait bilgileri ehlinden öğrenmesi ile mümkündür.

Bu eserimizi, okuyucularımıza bu husûsta rehber olması temennisiyle takdim ederiz.

Muvaffakiyet, Allâhü Teâlâ'dandır.

Fazilet Neşriyat
2025

1. İLMİN FAZİLETİ

Dinimiz İslâm, okuyup ilim sahibi olmaya çok ehemmiyet vermiştir.

İslâm'ın ilme verdiği bu ehemmiyeti daha iyi anlamak için, Fahr-i Kâinat sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimize nâzil olan ilk âyet-i celîlenin “Oku” emri ile başladığını bilmek kâfîdir. Cenâb-ı Hak, Alak Sûresi'nin 1. âyet-i kerîmesinde:

﴿إِذَا بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ﴾

Meâli: “Ey Habibim! Yaratan Rabb'inin adı ile oku!” buyurmuştur.

Yine Tâhâ Sûresi'nin 114. âyet-i kerîmesinde buyurulan:

﴿...وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا﴾

Meâli: “(Habibim!) De ki: Rabb'im, benim ilmimi ziyadeleştir.” emr-i celîli, ilmin faziletine pek açık bir şekilde delâlet etmektedir. Zira Allâhü Teâlâ, Resûlüne, ilminin ziyâdeleşmesini talep etmekle emretmiştir.

Bu âyet-i kerîme, insanlığa büyük bir hikmet dersi vermektedir. Şöyle ki her insan, kendisine tebliğ edilen bir hakikati, verilen bir nasîhati, tam bir ciddiyet ve samimiyetle dinlemelidir ve hiçbir kimse ilmine güvenip bilgisini artırmaya çalışmaktan geri durmamalıdır. İlâhî vahye mazhar olan bir peygamber, böyle ilminin artmasını niyaz etmekle mükellef olursa, artık ümmetin

fertlerinden bir kimse, kendi ilmine büyük bir kıymet verip de kendisini, ilim tahsilinden ve bilgisinin artmasını temenni etmekten müstağni görebilir mi?⁷

İlim, Allâhü Teâlâ'ya itâate, dünya ve âhiret saâdet ve selâmetine vesîle, Cenâb-ı Hakk'ın manevî yakınlığına, İlâhî feyizleri elde etmeye en büyük vâsıtaadır.⁸

Peygamber Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, bir gün Ashâb-ı Suffe'ye:

“Hanginiz her gün Buthân ve Akîk vadilerine gidip de herhangi bir günâha ve akrabaları arasında mücadeleye bulaşmadan iki büyük deveye sahip olmak ister?” diye suâl ettiler. Onlar; “Hepimiz isteriz, yâ Resûlallah” dediler. Bunun üzerine Resûlullah Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem:

“Sizden birinizin her sabah Kitâbullah'tan iki âyet öğrenmek için mescide gitmesi, onun için bu şekilde iki, üç veya daha fazla deveye sahip olmaktan daha hayırlıdır.” buyurdular.⁹

Resûlullah Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, bu hadîs-i şerîflerinde Ashâb-ı Suffe'yi, bâkî olan âhiret sevabına teşvik etmişler, fânî olan dünya nimetlerinden yüz çevirmelerini istemişlerdir. Bunu da bu temsîl ile beyân etmişlerdir ki anlayışı en zayıf olan kimse dahi anlasın. Zira dünya ve içindekilerin tamamı, Kur'ân-ı Kerîm'den bir âyet-i kerîmeyi bilmeye veya onun vasıtası ile elde edilen yüksek derecelerden bir dereceye ve sevaba asla mukâbil olamaz. Zira bunlar sebebiyle kazanılan Cennet nimetleri sonsuz, dünya malı ise geçicidir.¹⁰

⁷ Ömer Nasuhi Bilmen, Kur'ân-ı Kerîm'in Türkçe Meâl-i Âlîsi ve Tefsîri, c. 4, s. 2110.

⁸ Sırrı Giridi, Hazîne-i Evrâk, No: 30.

⁹ Sahîh-i Müslim, Hadîs-i şerîf no: 803.

¹⁰ Aliyyü'l-Kârî, Mirkâtü'l-Mefâtih, c. 4, s. 1543.

Meşhur evliyadan aynı zamanda müfessir ve muhaddislerden olan Sühreverdî rahimehullâh, ilmin faziletine dair şöyle demiştir:

“İlim öğrenmek, Allah korkusunun artmasına vesiledir. İlim tahsil etmek ibadettir, müzâkeresi tesbîhtir, ondan bahsetmek cihâddır, bilmeyenlere öğretilmesi sadakadır, ehline (lâyık olanlara) talim edilmesi, Mevlâ’ya yakınlıktır. Çünkü helâl ve haram, onunla bilinir. İlim, Cennet ehlinin yollarını aydınlatan bir nurdur, sevinç ve sıkıntı anlarında delildir.

İlim, yalnızlık hâlinde yakın bir arkadaştır. Gurbette, garipliği hissettirmeyen bir yoldaştır. İnsanlardan ayrı kaldığında kendisiyle konuşulan dert ortağıdır. Bollukta da darlıkta da yol gösteren bir rehberdir. İlim; din düşmanlarına karşı silahtır, dostlar indinde ziynettir, süstür.

Allâhü Teâlâ, ilim sebebiyle bazı kavimleri yükseltir de; bu sayede onları hayırda başkalarına yol gösteren, izlerine tâbi olunan, güzel amellerine uyulan ve fikirlerine müracaat olunan rehberler kılar. Melekler, ilim ehliyle dost olmaya rağbet ederler, kanatlarını onlara sürerler. Yaş ve kuru her şey, denizdeki balıklar ve diğer canlılar, karadaki hayvanlar, onlar için istiğfar ederler. Çünkü ilim, cehâletle ölmüş kalplerin ihyâsına vesiledir; insanı, zulmetten, karanlıktan kurtaran kandildir.

Kul, ilim sayesinde dünya ve âhirette en yüce derecelere erişir. İlimde tefekkür, oruç sevabına; onu tahsil ile meşgul olmak, nâfile namaza muâdildir.

Aile ve akrabalara karşı vazifeler, ancak ilimle öğrenilir. Helâl ve haram ancak onunla bilinir. İlim, amelin rehberidir, amel, ona tâbidir. İlim, insanın kalbini, cehâlet sebebiyle ölmekten kurtaran bir nurdur. İlim, saadet ve selâmet ehline ihsan olunur, Allâhü Teâlâ’nın rahmetinden uzak olanlar ise ondan mahrum bırakılır.”¹¹

¹¹ İsfahânî, Hilyetü’l-Evliyâ, c. 1, s. 238.